

tično stopnjevanje spora je ustvaril Finžgar iz Meška in Vošnjaka (petelin, hruška, količki). Tudi poeta Primoževa smrti ni absolutno izvirna (Hauptmann: De Waber) in »krnica« me je spomnila »hudega brezna« ali recimo, brvi v Rosmersholmu, le žalibog da je ni Finžgar dovoljno eksponiral, kakor je pozabil eksponirati osebnostno »razodetje« Gorjkiškega Primoža (Na dnu) in izdelati čudovito hvaležno invencijo »čebeloljuba« v njem. Tako je tudi prelapidarno orisal razmerje Janeza in Micke (malo sta me spomnila na Jermána in njegovo zaročenko v »Hlapcih«), dasi je našel za Micko hvaležen motiv »otrok poglodiančkov« in skušal napraviti iz Janeza vsaj malo aktivnega moža z naivno braviduro, ko skoči v krnico. Katarzis v pravem tragičnem zmislu bi morala kavzalno in efektivno izvirati globlje, kakor pa iz komedijski-otipične iniciativnosti Alenine. Smrt Primoževa ni conclusio v zmislu premis, ker je slučajna; psiholog bo rekel, da je tudi nezadostna kot elementaren dogodek, ki bi potresel pač dušo Primoževih lastnih, ne pa sosedovih pravdarskostrastnih ljudi. Tehniko tragedije je Finžgar zunanje srečno uporabil, ni pa presodil snovi globlje. Viden je sicer karakterizirajoči akord (ura bije, »Bog nam daj srečno zadnjo uro«), drama raste, navidezno v višek in katastrofo, a le raste in ne pada. Ne pada! To je razvidno iz bistvenosti spora, ki raste (I. II. instanca) do katastrofe. Zato je seveda opravičen retardirajoči moment pred navideznim viškom. Sicer bi sodil samo pred katastrofo. »Veriga« se mi zdi zato v taki redakciji, kot je zdaj izšla, grandiozen umetniški osnutek tik pred zrelo polno obliko. Finžgar je v književnoklasični tesnosti krepkega karakterizirajočega dialoga vendar preveč sponiral kreaciji gledaliških igralcev, premalo eksponiral, premalo izličil potezne motive svojih lic in se tako okradel za velikopotezni gledališki uspeh na eni strani in dal na drugi strani diletantom pretežek tekst v roke. To se mu je zgodilo neprisiljeno naravno, ker je svoj predmet motril z dveh stališč: racionalizem (osnutek v kavzalnem eksponiranju in razpletu) realista je utonil v težnji po miljejnosti ozadja (paraboli-ke, simbolnosti); šel je Finžgar neorgansko miselno pot iz zaključka v prvo premiso, to povdaril, a pozabil je pri tem na drugo, izpustil jo in tako obtičal in si pomagal s slučajnostjo »čudeža«, efektnosti, poente, ki ni kavzalno nujna. To je patologija tega Finžgarjevega dramatičnega dela, ki bo v tretji izdaji, popravljen, nekaj tistega, kar si jaz mislim kot močno slovensko klasično tragedijo. Po svojih vrlinah, ki jih ima »Veriga« v obilici že zdaj, je ena najboljših sedanjih naših dramatičnih del.

Dr. I. Pregelj.

Gospodinjstvo. Druga izdaja. S. M. Lidv. Purgaj. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena vez. 16 K. »Zlata knjiga za slovensko ženstvo«, bi jaz naslovlila knjigo, ki sem jo natančno pregledala. V drugi izdaji nam je podala naša prva slovenska učiteljica gospodinjstva S. M. L. Purgaj že izborno knjigo, ki bi morala ležati odprta vsaj na teden po enkrat pred vsako slovensko gospodinjjo. Mnogo novega nam nudi druga izdaja in kjer imajo prvo izdajo pri hiši, ne ravna jo potratno, če si nabavijo tudi drugo.

»Kolikor bolj napreduje naš narod, toliko živahneje se mora razvijati gospodinjstvo, ker brez tega ne more biti uspešnega napredka pri delu v domači hiši.« Te uvodne besede veljajo zlasti za naše Slovenke. Z velikimi koraki, da, skokoma napreduje naš narod. Ako ne bi korakalo vstric umno gospodinjstvo našega ženstva, bi bilo to v veliko škodo našemu narodu.

Naša vlada je to spoznala; gospodinjske šole se otvarjajo, gospodinjski tečaji snujejo. Zanimanje za nje je tudi med slovenskim ženstvom vsestransko. A deset let bo minulo in niti polovica ukaželjnih mladenk ne bo deležna teh šol in tečajev. Nedostaja denarja, šol, učiteljic za gospodinjske šole v tolikem številu, kakor bi jih potrebovali za tisoče žen, deklet, mladenk. Marsikatera je že prekoračila starost učne dobe in z žalostjo spoznala, česa ji primanjkuje — gospodinjske naobrazbe —. Temu nedostatku odpomore knjiga, ki je v prvi vrsti namenjena za učno knjigo v gospodinjskih šolah. Vsaka žena, vsaka mladenka bo vesela te knjige, ako jo dobi kot božično ali godovno darilo. Učiteljice, ki jih zlasti zdaj nešteto krat prosijo za predavanja, najdejo v tej knjigi obilno lepe snovi za številna predavanja v izobraževalnih društvih.

Želim, da bi bila kmalu potrebna tretja izdaja. V tej bi pa rada pogrešala nauk o kapunjenju, ki je res trpinčenje živali le v svrhu dobička, kar ne pristoja krščanskim načelom. Tudi navodilo, kako iz raznih jagod pripravljamo vina in celo likër, naj se črta v tretji izdaji. Ženstvo moramo mobilizirati na vsej črti za boj proti alkoholu tudi v gospodinjskih šolah, ne pa ga učiti, kako izdeluje likërje, ki so le žganje s salonskim imenom. Ako stoji str. 275 v isti knjigi stavek: »Žganjepitje naj bi za vselej izginilo iz naših krajev«, naj stoji še zraven pripomba: »Pravtako naj izginejo likëri iz naših salonov, zato se naj v gospodinjskih šolah nikjer ne učé izdelovanja tega žganja v gosposki suknji.« (Str. 126 in str. 275 sta si v protislovju.)

Zelo bi pa želela v tretji izdaji v poglavju o obleki lepo razpravo o narodni noši, kroje za narodno nošo in kratko navodilo, kako olupšamo dom z narodno vezenino.

Tudi poglavje o negovanju lepe materinščine in kako góji gospodinja milo slovensko pesem v domači hiši, naj bi spopolnilo III. izdajo.

M. Štupca.

Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. 1918. Uredniki: dr. Jos. Gruden, dr. Jos. Mantuani, dr. Gv. Sajovic. Str. 252. Z 22 podobami.

Usojeno je malim narodom, da ima njih znanstveno delovanje le malo prijateljev in da štejejo njih znanstveni listi le malo število naročnikov. Muz. društvo za Kranjsko se ponaša s samo 360 udi. Koliko bi jih lahko še imelo! Mnogi okraji ne štejejo niti enega uda. In vendar prinaša društveno glasilo članke, ki bi morali zanimati vsakega Slovenca. Letnina je znašala doslej le 6 K, šele z letom 1919 se je povišala na 10 K.

Letnik 1918. vsebuje, kakor običajno, zgodovinske in prirodopisne članke. Viktor Steska priobčuje lastni življenjepis slikarja Mateja Koželja iz Kamnika (1842 do 1917), ga izpopolnjuje in ocenjuje Koželjevo slikarsko delovanje (1—12). — Dr. Avgust Žigon objavlja »Nov prispevek o Čopu« (12—37). Pokojni Emil Gutmann je hranil zbirko Čopovih pisem, oziroma frag-